

Iz naše doline

4

1938/39

Izdaja Podmladek Rdečega križa v Sodražici

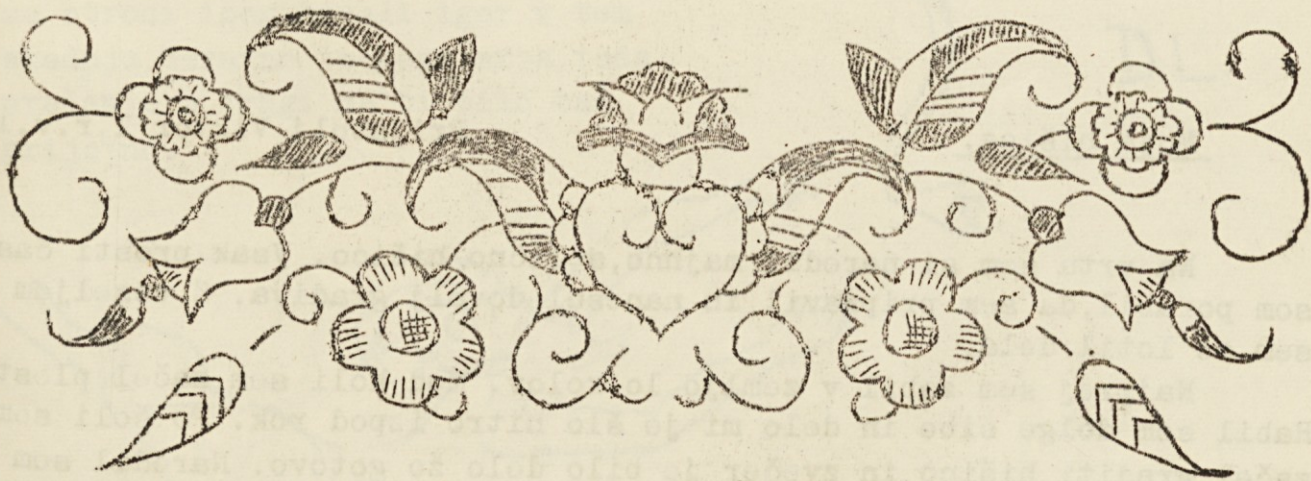
Leto IV.

Domovina.

Gornik Andreja IV.r.o.š.

Domovina je naš dom -- v njej lahko svobodno živimo in govorimo naš lep slovenski jezik. Po naši lepi domovini se vijejo šumeči potočki, ki se izlivajo v globoke reke. Po zelenem drevju pa prepevajo ptički in nam delajo kratek čas. Najboljše je doma v naši lepi domovini. Veliko jih je, ki so jo zapustili in šli po svetu, da si poiščejo boljšega kruha. Da, veliko jih je, a marsikateremu zahrepeni srce nazaj v pravo domovino. Sleherni si želi počivati doma v slovenski zemlji. Res je tako kakor nam lepo opeva popotnikova pesem, ki pravi: "Povsod cveto cvetičice, po njih brne čebelice, a rožic naših lepši cvet, čebelic naših slajši med." Hribi in doline, gozdi in ravnine z našimi belimi cestami, kako je vse lepo!

Zato tako ljubimo svojo domovino Jugoslavijo in jo cenimo bolj kot vse.

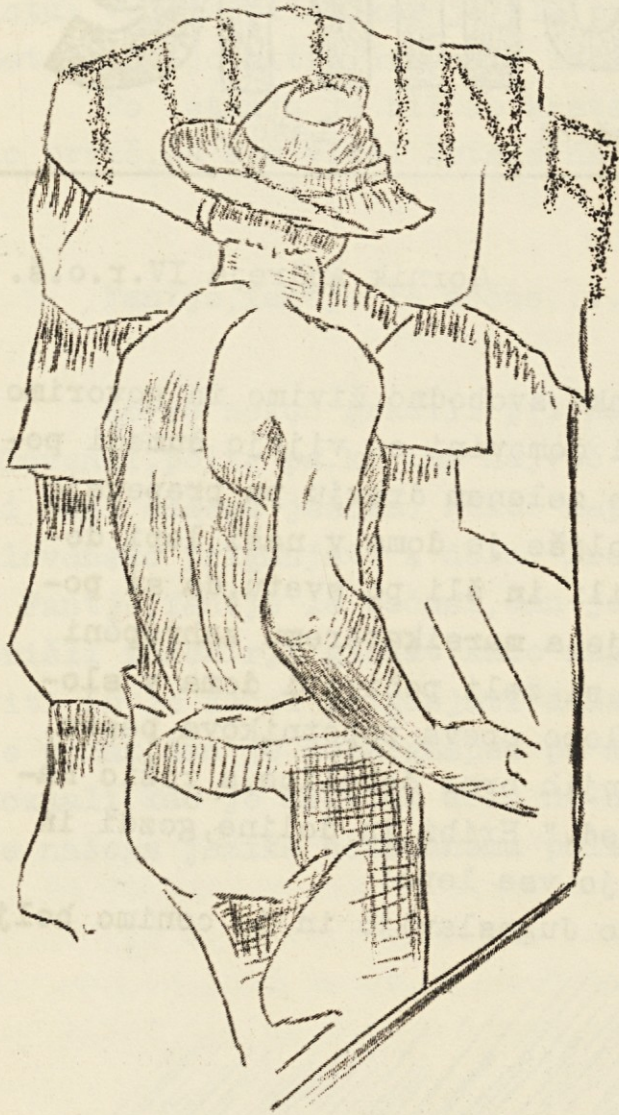
Naši v tujini.

Perdan Marija IV.r.v.l.š.

Pozimi, ko smo sedeli pri gorki peči, so nam stari oče pripovedovali, kako je bilo v Ameriki, ko so oni delali v nekem rudniku. Težko je življenje rudarja, ker poleg trdega dela ga še vsak hip čaka kaka nesreča.

Neki dan so šli zopet v rudnik, kjer so kakor po navadi globoko pod zemljo kopali rudo. Okoli poldneva se je pa blizu našega očeta utrgal strop in je podsul pod seboj sedem rudarjev.

Naš oče so se še pravočasno umaknili, tudi njih bi bilo kmalu podsulo. Poslali so takoj po reševalce, kar jih ni bilo že v rudniku. Tudi drugi rudarji so hiteli hitro na pomoč ponesrečenecem. Od sedmih so jih rešili samo tri. Drugi rudarji pa so končali svoje mlado življenje pod razvalinami rudnika, daleč tam v hladni tujini.

Moja hišica.

Prijatelj Viktor I.r.v.l.š.

Na vrtu sem si naredil majhno, a lično hišico. Vsak prosti čas sem porabil, da sem pripravil in nanesel dovolj gradiva. Z veseljem sem se lotil dela.

Najprej sem zabil v zemljo lo kolov. Med koli sem začel plesti. Rabil sem dolge šibe in delo mi je šlo hitro izpod rok. Po šoli sem začel graditi hišico in zvečer je bilo delo že gotovo. Naredil sem stene, vrata, okno in streho. V tej hišici sem varen tudi pred dežjem.

In kadar je slabo vreme sem najrajši pod njeno streho. Preprosta je moja hišica, vsa njena oprema je nizica, klop in iz gline narejena pečica. Stene krasi nekaj slik, to so moje risbe. Za pod sem položil deske, pred vrata pa sem del star predpražnik.

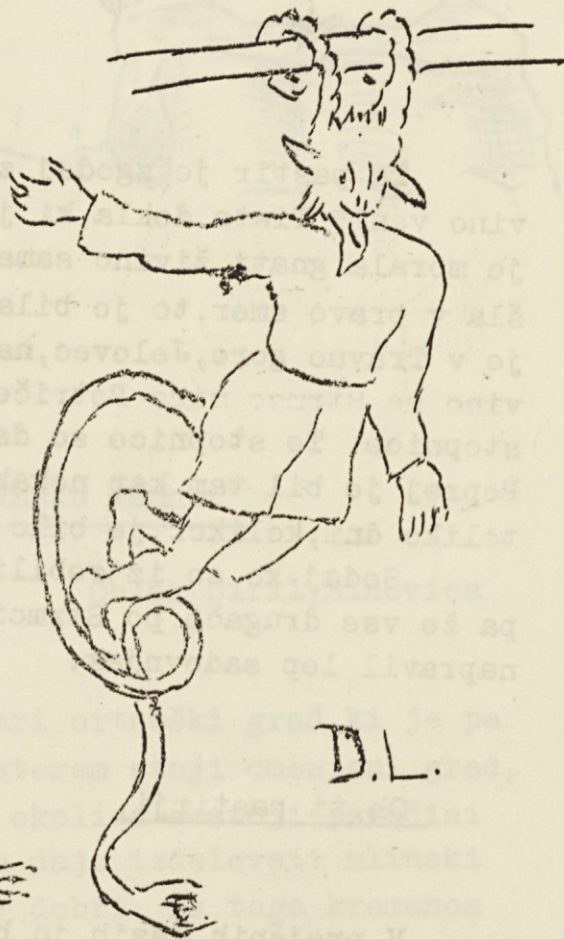
To je sedaj moj dom, tu pišem naloge in čitam knjige. Lep mir imam v hišici in nihče me ne moti. Med počitnicami bom hišico še oplešal in povečal. Naredil bom tudi vrtilček, stezice pa posul s peskom. Tako bom imel vse počitnice delo in zabavo.

Vragi se guncajo!

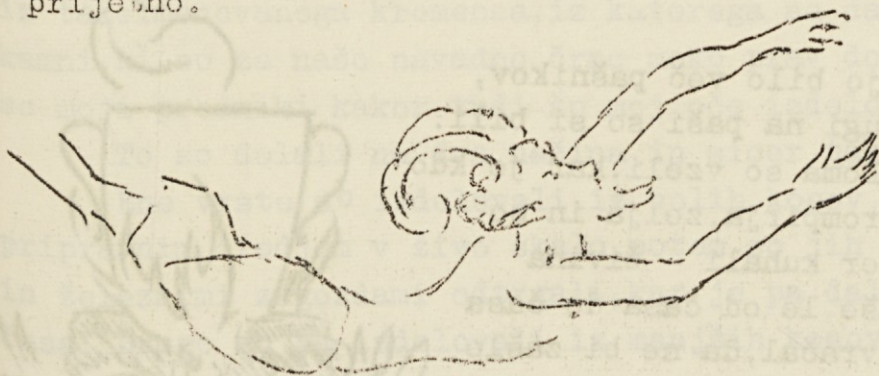
Levstek Danica I.r.v.l.š.

Za Tekavčevo hišo je nekoč stal skedenj, kateri se sedaj nahaja v "Malem dovcu" ter je Škalarjeva last. V tem skednju so se zelo radi shajali otroci in se veselo ter nemoteno igrali po prostranem podu.

Toda pomislite! - Nekega dne se je zgodilo nekaj strašnega. Sami vragci so se guncali na podstrešju in to kar na svojih zavitih rožičkih, milovali so se in podili eden drugega. Obleženi so bili v rdeče hlače in zelen jopič, bili pa so kosmati in dolg rep so imeli. Tako so pripovedovali otroci vsi prestrašeni od nenavadnega prizora. Od tedaj so se otroci izogibavali iger v tem skednju, čeravno težkega srca, toda srečanje z vragi ne bi bilo baš prijetno.

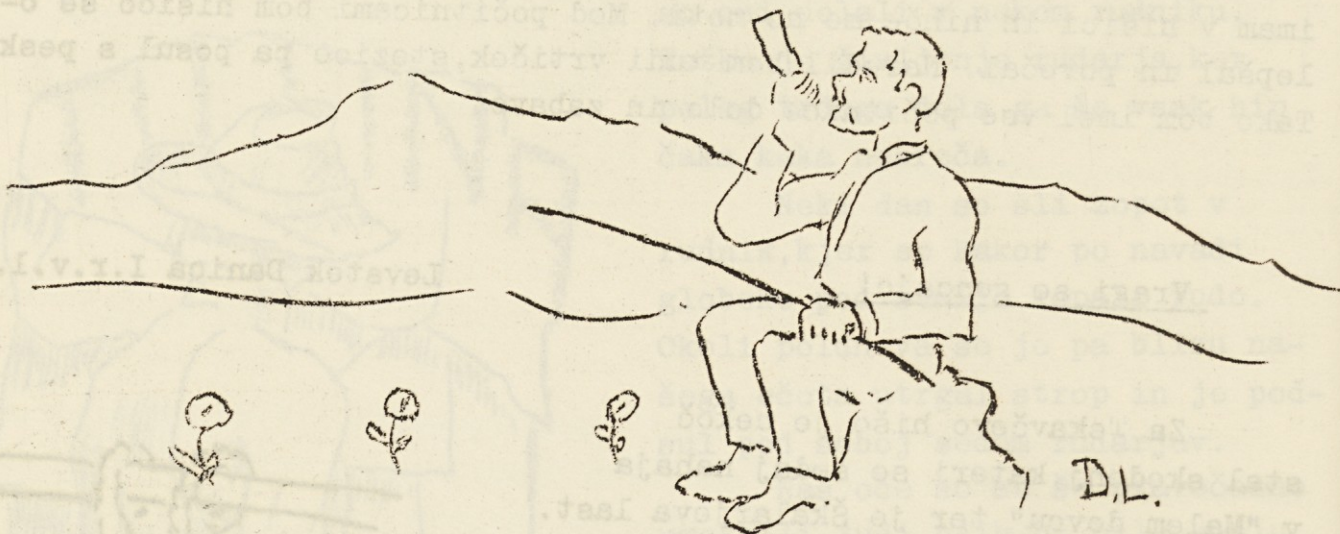
D.L.

Vaški pastir.

Rus Ivan IV.r.v.l.š.

Ni dolgo, ko so mi pripovedovali naša stara mati, da je bil pred kakimi 50.leti tudi pri nas skupni pastir.

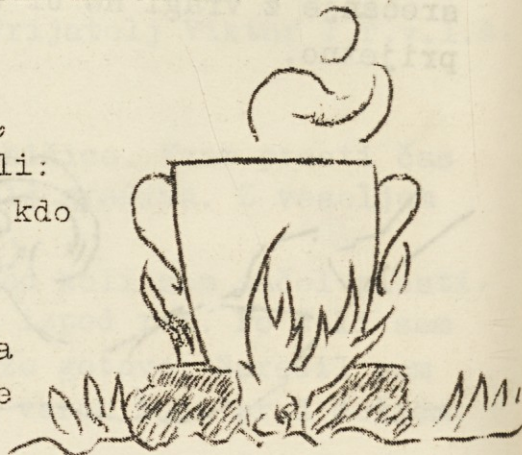
Ta pastir je zgodaj zjutraj trobil na rog, kar je pomenilo: "Živino ven!" Tista dekla, ki je bila zaspana in je šla prekasno pomolzt, je morala gnati živino sama za njim Bog ve kako daleč. Včasih še ni šla v pravo smer, to je bila smola! Kajti živino je pasel povsod. Šel je v Travno goro, Jelovec, na Strmco in drugam. Največkrat je gnal živino na Strmco mimo Petričevih, po domače "Šlosarjevih", kjer so zdaj stopnice. Te stopnice so dali napraviti prejšni župan g. Evgen Ivanc. Poprej je bil tam kar nekak jarek. Ta pastir je bil pri vsaki hiši taliko dni, kolikor je bilo živine od tiste hiše v paši.

Sedaj, ko so iztrebili grmovje in napravili njive in vrtove, je pa že vse drugače po Strmci, posebno zaslugo ima g. Viktor Oblak, ki je napravil lep sadovnjak.

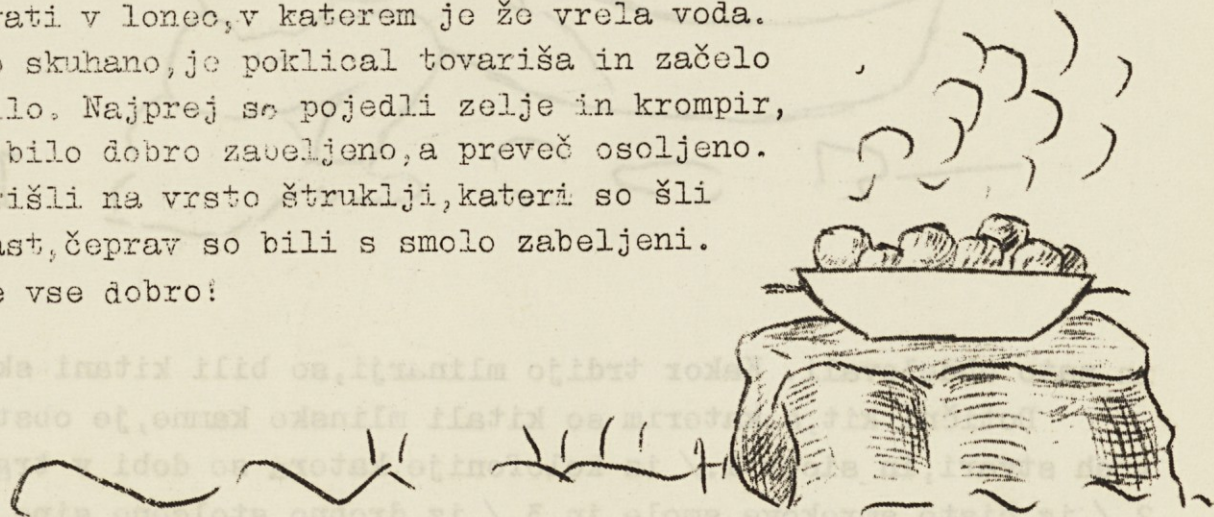
Oh, ti pastirji.

Marolt Anton IV.r.v.l.š.

V prejšnjih časih je bilo več pašnikov, kakr dandanes. Verni drugi na paši so si bili: Janez, Anton in Franco. Doma so vzeli, kar je kdo mogel: moke, jajca, soli, krompirja, zelja in so si tam zakurili ogenj ter kuhali -- živina si je pa sama iskala paše, le od časa do časa jih je eden izmed njih vračal, da ne bi zašle predaleč. Za kuharja je bil najpripravnejši

Janez, a ostala dva sta mu morala prinašati drva, vode in pa kar smo že zgoraj omenili, zavračati krave. Najprvo je Janez zakuril, ko je ogenj že lepo plapolal, je pristavil zelje in krompir, potem pa začel mesiti štruklje. Ko je napravil testo, ga je djal na debel smrekov parobek, ki je bil ves smolnat, on pa hajdi in si brž napravi valjar. To za njega ni bilo nič novega. Odsekal je v bližnjem grmu debelo leskovo palico, jo malo obdelal in že je šel k parobku do testa. Ko bi videli, kako mu je šlo izpod rok! Če je bolj valjal, bolj se je prijemalo parobka. Naposled ga je ujezilo in je začel posamezne kose trgati od parobka in jih devati v lonec, v katerem je že vrela voda. Ko je bilo skuhano, je poklical tovariša in začelo se je kosilo. Najprej so pojedli zelje in krompir, katero je bilo dobro zabeljeno, a preveč osoljeno. Nato so prišli na vrsto štruklji, kateri so šli tudi v slast, čeprav so bili s smolo zabeljeni. Na paši je vse dobro!

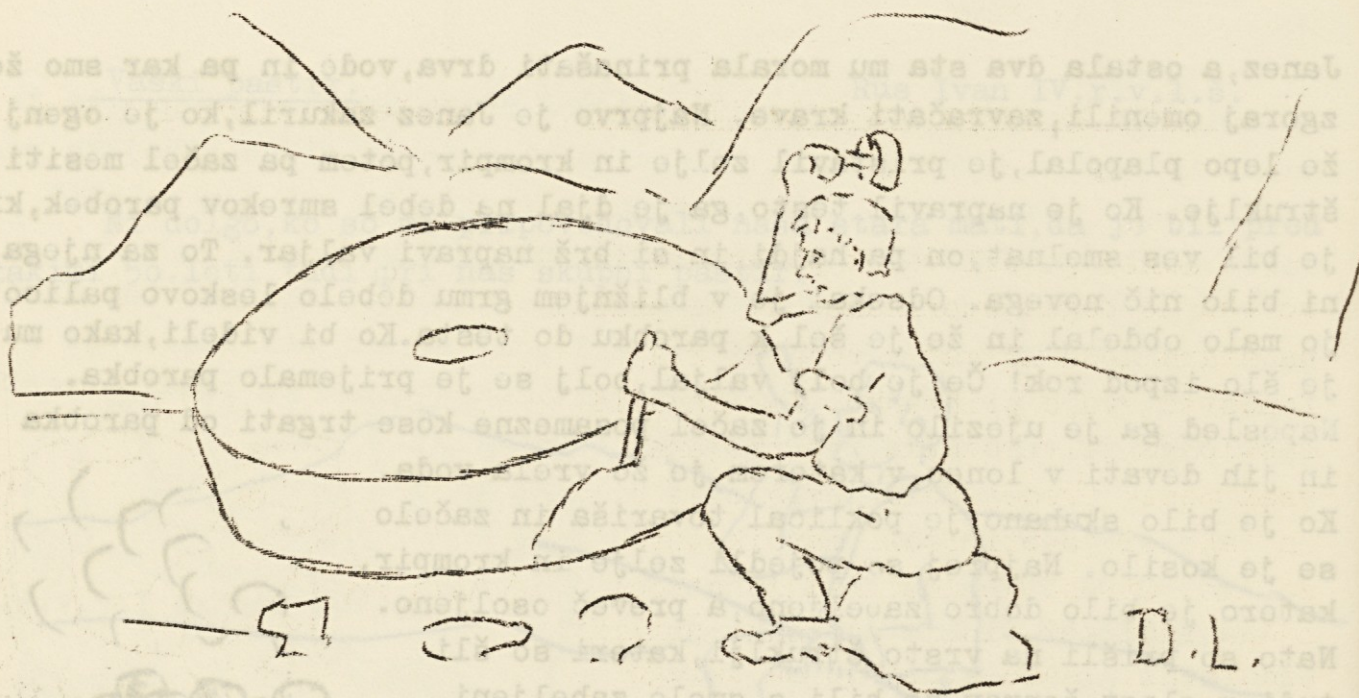
Kako so moji predniki izdelovali mlinske kamne.

Oblak Ciril, Sinovica

Pičle pol ure od naše vasi, stoji stari ortneški grad, ki je pa žal danes v razvalinah. Dotični hrib, na katerem stoji omenjeni grad, se imenuje Žrnovec. Ves hrib in precejšna okolica sestoji povečini iz takoimenovanega kremenca, iz katerega se dajo izdelovati mlinski kamni, ki so za našo navadno črno moko prav dobri. Iz tega kremenca so moji predniki kakor tudi še moj oče izdelovali mlinske kamne.

To so delali na dva načina, in sicer takole:

Ene vrste so izdelovali iz celih kosov, katere so vsekali z zato pripravnim orodjem v živo skalo, potem so jih pa z številnimi lesenimi in železnimi zagozdami odtrgali, kar je pa dalo obilo posla in zamude časa. Druge so pa izdelovali iz manjših kosov, katere so potem skitali

in nato obdelovali. Kakor trdijo mlinarji, so bili kitani skoraj boljši.

Dotični kit, s katerim so kitali mlinske kamne, je obstojal iz treh stvari, in sicer 1./ iz kolofonije, katera se dobi v trgovini, 2./ iz čiste smrekove smole, in 3./ iz drobno stolčene sipe od kremenca. Tista mešanica se je potem kuhala v takem kotlu, kakršnega rabijo danes gozdni delavci za žgance. Vse to je morale vreti eno uro.

Dotični kosi kamna so morali biti istotako od smrekovega dračja segreti, ker bi se jini drugače kit ne prijel. Ko je bila vsa stvar gotova, so pripravljene kose s kitom namazali ter jih skupaj stisnili in jih še z močno verigo povezali, nato počakali toliko časa, da se je vse skupaj shladilo in je bilo pripravljeno za drobno obdelavo. Marsikateri mlin v naši bližnji in daljni okolici drobi še danes žito z kamni, ki smo jih mi obdelali. Gotovo se še nahajajo po okoliških mlinih izdelki mojih prednikov, tako v Zamostcu pri Petriču in Bartolu, Podgoro, v Sodražici pri Oberstarju in Pakižu ter v Žigmaricah. Naše mlinske kamne imajo mlinarji ob reki Krki na Dolenjskem in drugje.

Podrobnosti kako smo kamne izdelovali, kakšno orodje smo rabili, kako smo kladiva v Ortnek h kovaču nosili, to mi je obljubil moj oče natanko obrazložiti v eni izmed prihodnjih številčk lista "Iz naše doline."

Kako je stric Lukež lovil žabe.

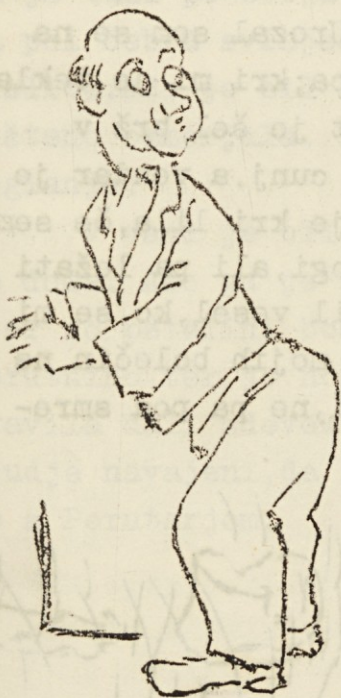
Hočevar Slavo III.r.v.1.š.

Lukež je bil velik posestnik in povrh še bogat Amerikanec, ki je prišel na stara leta uživati v rojstni kraj Zamostec svoje prihranke. Kot invalid, zasulo ga je v rudniku, je prejemal vsak mesec precej dolarjev, sam je bil in tako si je privoščil marsikatero zabavo. Otroke je imel rad in otroci njega tudi, ker jih je ob vsaki priliki obdaroval. Vsako storjeno mu uslugo je bogato preplačal. Preteklo je že nekaj let, kar počiva na domačem kopaljšču.

Nekega poletnega dne je sedel pozno popoldne na vrtu z nekaterimi sosedi ter so se pogovarjali na kar je pač nanesel pogovor. Zraven skednja v apnenci so imele žabe svoj raj in so regljale svojo enolično pesem. Lukež bi rad imel živo žabo, da bi si jo pobliže ogledal, tistemu, ki bi mu jo vlovil živo, je obljubil dobro nagrado. Ker se ni nobenemu zljubilo, se je odločil, da si jo gre poiskati sam. Za-

vihal si je rokave, se sklonil nad apnenco, in čakal kdaj se prikaže kakšna žaba. Ko jo zagleda, iztegne urno roko po njej in smuk se z njo vred pogrezne v mlakužo, da so mu rolele noge kvišku. Ko so okoli stoječi opazili to nezgodo, so ga hitro potegnili za pete na suho. In glejte spaka, v roki je držal živo žabo, katere je bil tako vesel, kakor se je pozneje izjavil, bolj nego belega medveda v hosti. Ta imenitni žabji lov so seveda potem zalili, saj si je sam sebi izplačal zasluženo nagrado.

Sedaj pa še eno, kako je Lukež zgubil stavo na dirki.

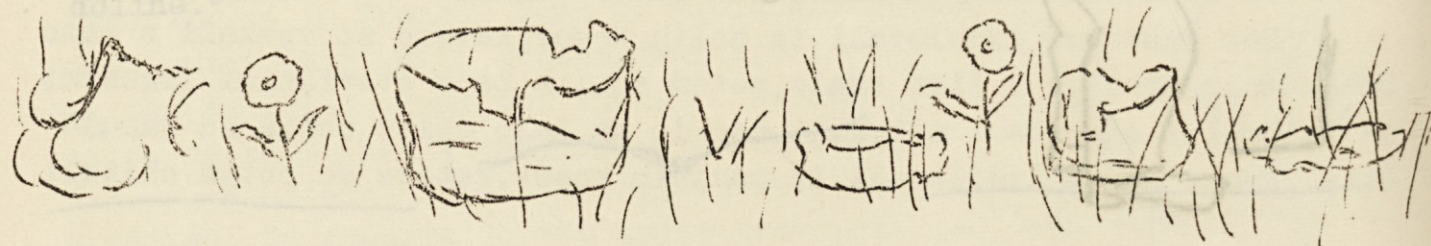
Neko drugo nedeljo se je Lukežu zahotelo po konjski dirki. Dolgo je iskal tekmeца dokler se mu ni posrečilo dobiti ga v sosedovemu Janezu. Domenita se, da se bo dirkalo od Podraževe pa do Urške hiše, kdor dobi dirko, dobi tudi 500 din. Vse je bilo radovedno, kako se bo dirka iztekla.

Že kmalu od začetka je bil Janez - bolj vajen konj - prvi, toda Lukež se ni dal ugnati kar tako, pognal je konje, hoteč pri Škrabcu prehiteti Janeza, in tresk ob kanton. Lukež je padel na tla v nezavest - ljudje so prihiteli in ga dramili celo uro iz nezavesti. Ko se je predramil in opomogel od prestanega strahu je izplačal stavo in še nastalo vseobče veselje.

Moja nesreča.

Staro France

Kakor je navada povsod, hodimo tudi mi spomladi past po steljni-kih. Pasemo radi tam, kjer je dobra paša, pa da je tudi za nas prijetno. Tako smo nekega dne pasli blizu gozda, kjer je bilo nekaj smrek bolj na kupu. Prostor je bil prav pripraven za skakati in loviti se okoli smrek. Začeli smo se poditi in preganjati. Kar padem s smreke na tla. Ko se poberem, vidim, da je malo manjkalo, pa bi se bil porezal na steklu razbite steklenice, ki je ležala na tleh. Ko poskočim kot žrebiček od veselja, da sem ušel nesreči, sem začutil bolečino. Urezal sem se na drugi razbiti steklenici in sicer od pete do mezinca; kri mi je tekla kar curkoma. K sreči nisem bil sam na paši, moj brat je šel brž v bližnjo hišo prosit kako obvezo. Prinesel je dosti cunj, a vendar je bilo premalo, ker je kri premočila vse obveze. Ker je kri lila, če sem hodil, sem moral nekoliko dni samo skakati po eni nogi, ali pa ležati ali sedeti v hiši. Dolgi so bili dnevi. Zelo sem bil vesel, ko se mi je rana zacelila in sem lahko šel na vrt. Vseh teh mojih bolečin ne bi bilo, če bi črepinje bile tam, kjer bi morale biti, ne pa pod smrekami na pašniku.

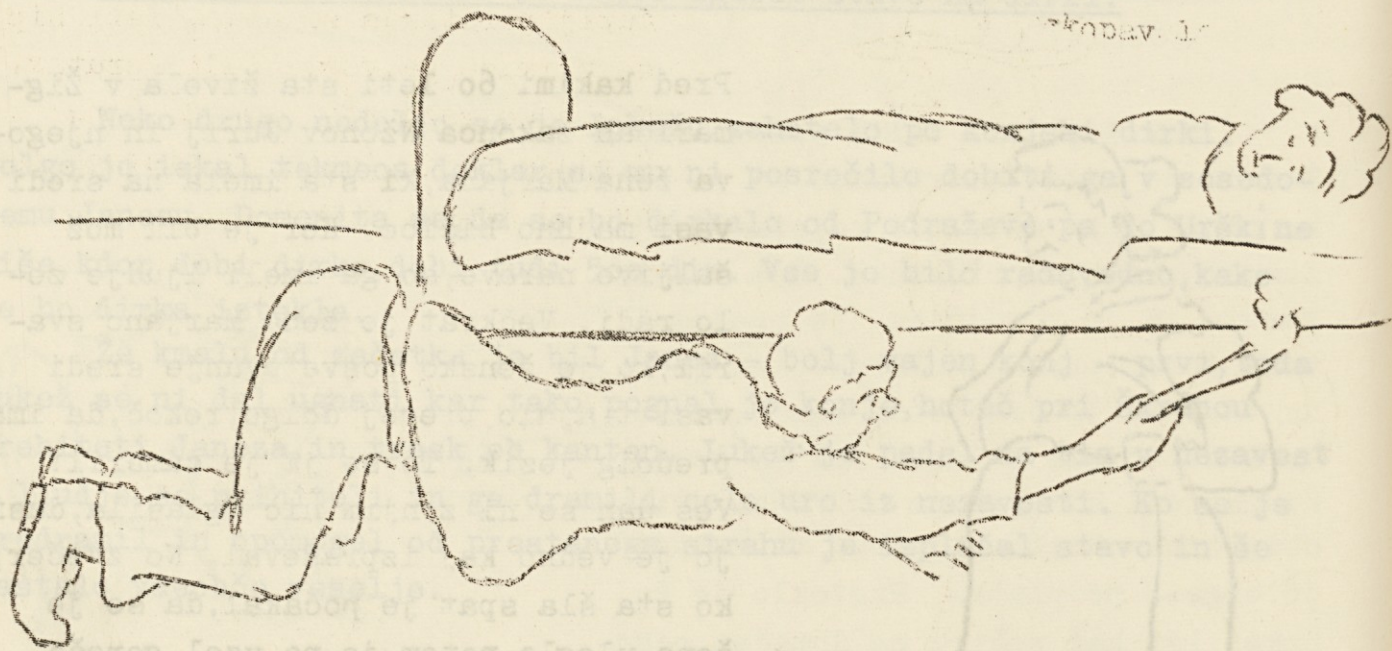

Pred kakimi 60 leti sta živeła v Žigmaricah zakonca Nžonov Jurij in njegova žena Marjana, ki sta imela na sredi vasi majhno hišico. Ker je bil mož šaljive narave, so ga imeli ljudje zelo radi. Večkrat je ženo Marjano svaril, ko je žensko posvetovanje sredi vasi trajalo precej dolgo, rekoč, da ima predolg jezik. To se ji je zameril! Ves dan se ni z njam nič oglasila, časi jo je vedno kaj izpraševal. No zvečer, ko sta šla spat je počakal, da se je žena ulegla, potem je pa vzel gorečo trsko, takrat še ni bilo svetiljk, in je iskal nekaj z njo po vseh kotih in nazadnje še pod ženino posteljo. Takrat pa ona plane iz postelje in zakriči: "Kaj pa iščeš, sej buš še hišo zežgau?" On pa mirno vpihne trsko in reče: "Oh, zdej sm pa vndr najdu, mislu sm, de s jask zgbila."

Jurij je bil tudi kos vaškega mesarja in je hodil klat prašiče k Prajercu, ki jih je prodajal v Trst. Nekoč, ko je bil pri tem delu in je tudi po svoji navadi precej globoko v kozarec pogledal, je polil za pol čebra svinjske krvi. Pri delu mu je pomagala tudi žena. Kaj mislite, kdo je bil kriv nesreče. I, žena seveda. Potem ga je pa prav pošteno ozmerjala. Takrat se je priveril, da ji bo poplačal njeno reglanje.

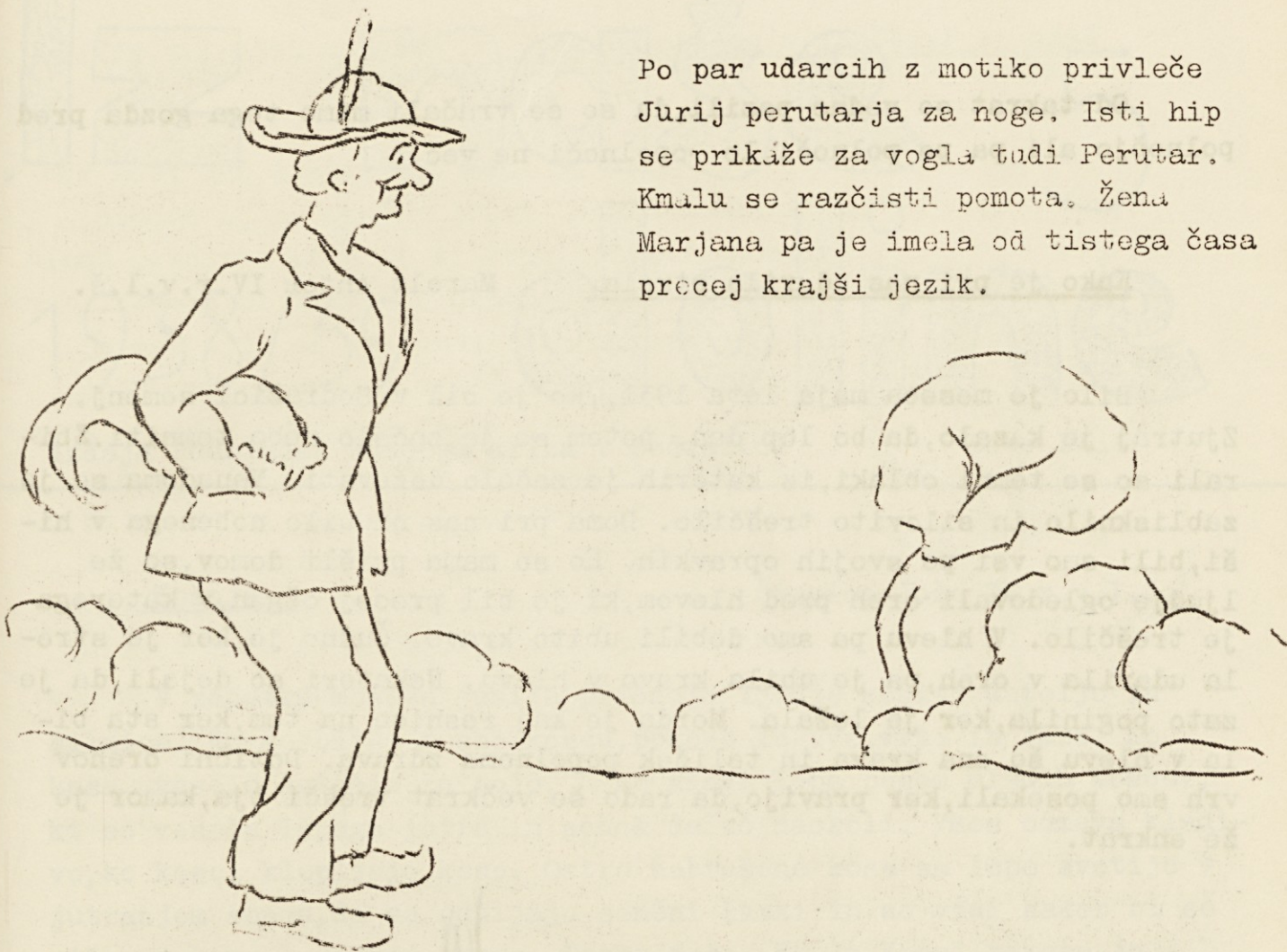
V vasi je bil znan Andrejček, za katerega ni nihče vedel od kod je doma. Ako ga je kdo o tem vprašal, mu je odvrnil, da iz tiste vasi, kjer so petelini bosí. Andrejček je pobiral po vasi maslo, jajca in perutnino ter jo nosil v Ljubljano. Ljudje so mu vsled njegovega opravila dali zdevok Perutar. Nekoč ga ni bilo dolgo časa na spregled, ljudje navajeni, da je prišel redno vsake kvatre, so se spraševali, kaj je s Perutarjem.

Nekega popoldne je Jurij rezal rezanico za kravico. Na podu zagleda krdelo kokoši, ki so pridno brskale po podu in mu razkopavale mrvo. To ga je silno razjezilo, hitro prime za grablje in lop udari z njimi po gruči ter zadene sosedovega petelina tako močno, da se je kar sesedel. Jurij se je popraskal za ušesi in že je vedel, kaj mu je storiti. Brž vzame motiko in petelina ter ga zakoplje za skednjem.

Jurij se je delal napram ženi zelo potrtega. Zvečer se je v postelji premetaval in stokal. Žena ga izprašuje, kaj mu je. On pa pravi samo: "Oh, kaj sem storil, kaj sem storil." Na ženino prigovarjanje, naj ji vendar pove, kaj je storil, ji on šele na trdno ženino zagotovilo, da ne bo prav nikomur povedala, razodene, da je ubil perutarja. Ženo obide groza in komaj čaka jutra, da bi se olajšala vest. Ko vidi Marjana drugo jutro preljubo sosedo, kako gre po vodo, zlije poln škaf vode proč in hiti k vodnjaku po vodo. Ko ji soseda obljubi, da ne bo nikomur črhnila besede, kar ji bo razodela, ji zaupa moževo skrivnost, namreč, da je Jurij ubil perutarja. No, saj veste, da se je ta strašna novica raznesla s hitrostjo kraške burje na vse strani, dokler ni prišla na ušesa orožnikom, ki so se seveda takoj podali do Nžonovega Jurija. Trdo so ga z besedo pestili. Iz vseh hiš so štrlele glave. Na vprašanje ali je res ubil perutarja, je Jurij v začudenje vse soseske mirno odgovoril: "Da, ubil sem ga." Ko so ga vprašali, kam ga je zakopal, jim je šel pokazat mesto. S seboj je vzel motiko. Vsa vas se je zgrnila okrog strogih orožnikov, ki so že pripravljali verige, Nžonovega Jurija, ki je začel kopati in Marjane, ki si je brisala solze.

Po par udarcih z motiko privleče Jurij perutarja za noge. Isti hip se prikaže za vogla tudi Perutar. Kmalu se razčisti pomota. Žena Marjana pa je imela od tistega časa precej krajši jezik.

O polnoči pod Kosmatim dolom.

Pust Ivan IV.r.v.l.š.

Stari ljudje nam večkrat pripovedujejo o strahovih, čarovnicah in raznih drugih rečeh. Tako sem nekoč slišal tole:

Ko ni bilo še speljane železnice iz Ljubljane na Kočevje, so morali voziti vso robo čez Boncar na Rakek. Ker pa je ta pot zelo dolga, so se skoro vselej vračali ponoči domov. Na tej poti so doživeli marsikaj. Hrib, ki je med Belimi goricami in Čampi je bil takrat še zelo poraščen in najbrže ima od tega ime Kosmati dol. Ko so se vozniki nekoč pozno ponoči vračali domov, so prišli pod ta hrib ravno, ko je ura udarila dvanajst. Tedaj pa sta stopila iz gozda velikanski mož in žena. Z enim korakom sta prišla do Bistrice in z drugim korakom do Miklavca, tam sta se napila vode in se zopet vrnila nazaj v gozd. Ko so šli vozniki naprej proti domu, so se večkrat ozrli nazaj in vselej so videli, da teče za njimi bel kozel z zlatimi rogni. In tako vse skozi do mostu pred Belimi goricami.

Od takrat so vedno pazili, da so se vračali mimo tega gozda pred polnočjo ali pa po polnoči, le popolnoči ne več.

Kako je pri nas udarila strela.

Marolt Anton IV.r.v.l.š.

Bilo je meseca maja leta 1931., ko je bil v Sodražici semenj. Zjutraj je kazalo, da bo lep dan, potem se je začelo nebo temniti. Zbirali so se temni oblaki, iz katerih je začelo deževati. Nenadoma se je zablisknilo in silovito treščilo. Doma pri nas ni bilo nobenega v hiši, bili smo vsi po svojih opravkih. Ko so mama prišli domov, so že ljudje ogledovali oreh pred hlevom, ki je bil precej ožgan, v katerega je treščilo. V hlevu pa smo dobili ubito kravo. Čudno je, ker je strela udarila v oreh, pa je ubila kravo v hlevu. Nekateri so dejali, da je zato poginila, ker je ležala. Morda je kaj resnice na tem, ker sta bila v hlevu še ena krava in teliček popolnoma zdrava. Dotični orehov vrh smo posekali, ker pravijo, da rado še večkrat trešči tja, kamor je že enkrat.

